

AKRAN ZORBALIĞI (İlkokul)

Veli Sunumu

Akran Zorbalığı Nedir?

- **Akran zorbalığı**, okullarda bir ya da birkaç çocuğun bir başka çocuğa karşı yaptığı saldırgan davranışlar olarak tanımlanmaktadır.
- Bir davranışın akran zorbalığı olarak tanımlanması için **üç temel özellik** gerekmektedir:
 - 1- Davranışın **zarar verme niyetiyle kasıtlı** olarak yapılması
 - 2- Davranışın **tekrarlaması ve sürekli** olması
 - 3- Çocuklar arasında **güç dengesizliğinin** olması (*fiziksel, zihinsel, sosyal ve yaş gibi*)

(Olweus, 1993; Rigby, 2003)

Örnekler

- Hakan sınıf arkadaşı Ali'ye sürekli 'şişko' diyerek dalga geçmektedir. Ali bu duruma ağlayarak tepki verse bile Hakan bu davranışına devam etmektedir.
- Ayşe, Aslı ve Nazlı, sınıf arkadaşları Fatma'yı okul dönemi başladığından beri oyuna almamakta ve dışlamaktadır.
- Mehmet kendisinden daha çelimsiz olan Can'ı sürekli itmektedir. Can yere düştüğünde ise ona gülmektedir.

Akran Zorbalığının Yaygınlığı

- Akran zorbalığı okul öncesi dönemden itibaren gözlemlenmektedir.
- Eğitimin her kademesinde yaygındır.
- Araştırmalar akran zorbalığının **ilkokulun sonlarına doğru arttığını**, ortaokulda en üst seviyeye ulaştığını ve lisenin sonlarında ise azaldığını göstermektedir.

(Alsaker ve Gutzwiller-Helfenfinger, 2009; Bradshaw ve ark., 2009)

İlkokul Düzeyinde Akran Zorbalığının Yaygınlığı

- İlkokul düzeyinde yaklaşık olarak **her 3 çocuktan 1'inin** akran zorbalığına maruz kaldığı bulunmuştur.

Zorbalık nerelerde görülür?

- Sınıf
- Koridor
- Kantin
- Yemekhane
- Tuvalet
- Okul bahçesi
- Okul servisi veya okul yolu

Akran zorbalığının türleri

- Akran zorbalığı 4 temel başlık altında incelenebilir:

Fiziksel Zorbalık

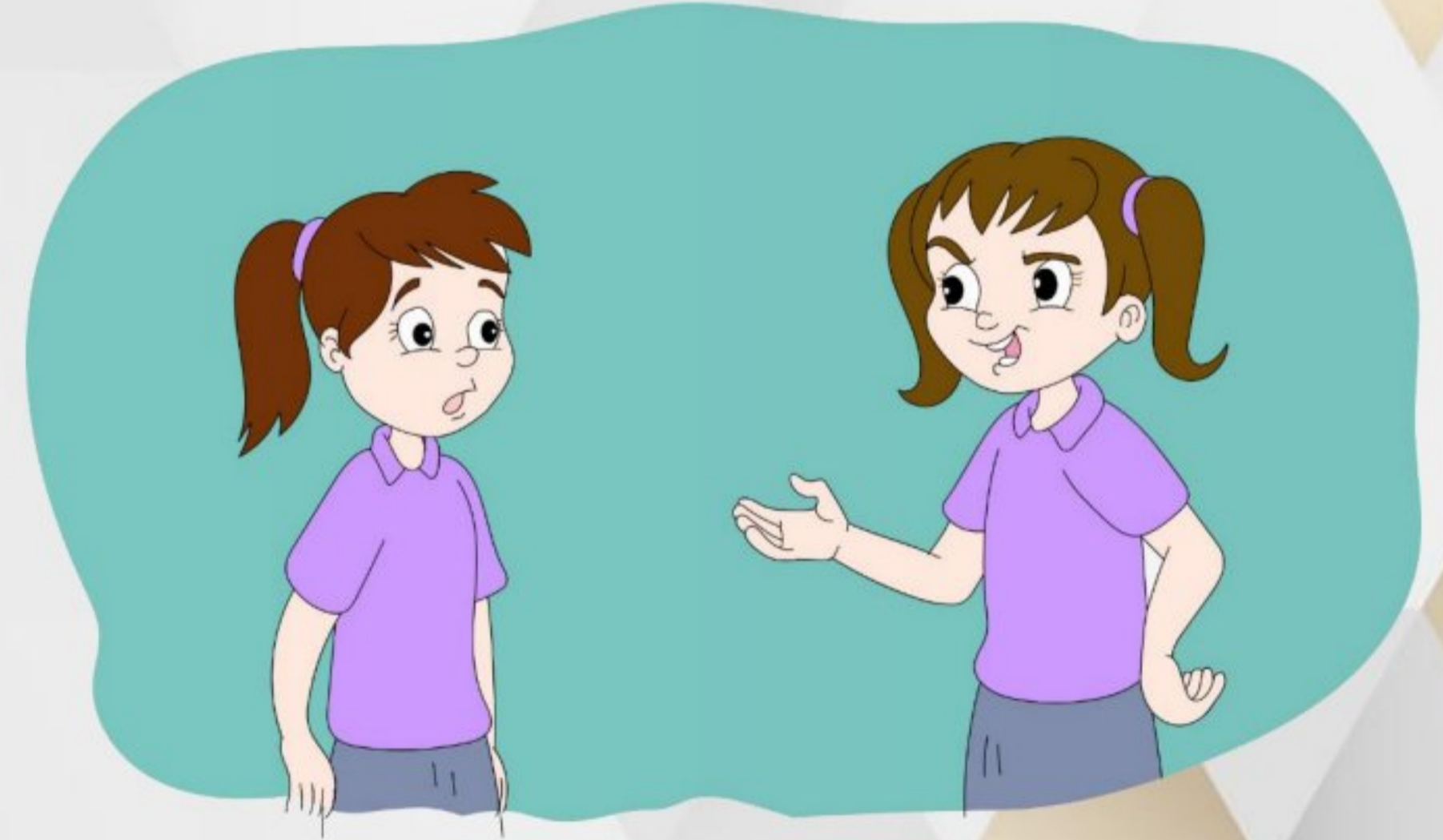
- **Fiziksel zorbalık:** Çocuğa yönelik doğrudan fiziksel güç uygulanmasıdır.
 - Vurmak
 - İtmek
 - Tükürmek
 - Tekme atmak
 - Çelme takmak
 - Saçını çekmek
 - Isırmak
 - Eşyalarına zarar vermek
 - Sandalyesini altından çekmek veya sandalyesine boya sürmek
 - Defterlerini yırtmak/karalamak
 - Tuvaletin kapısını açmak
 - Sınıfa/tuvalete kilitlemek

(Beale, 2001; Dinner, 2015; Kartal ve Bilgin, 2009; Kurt, 2019; Yeşil, 2011)

Sözel Zorbalık

- **Sözel zorbalık:** Çocuğa yönelik olumsuz sözel ifadelerin kullanılmasıdır.
 - İsim/lakap takmak (örn. dörtgöz)
 - Küfürlü konuşmak
 - Bađırmak
 - Azarlamak
 - Alay etmek, dalga geçmek
 - Küçük düşürücü sözler söylemek
 - Laf ile sataşmak

(Çankaya, 2011; Dinner, 2015; Gür, 2019; Pişkin ve Ayas, 2011; Yeşil, 2011)

İlişkisel/Sosyal Zorbalık

• **İlişkisel/sosyal zorbalık:** Çocuğun arkadaşlık/sosyal ilişkilerine zarar vermeyi hedefleyen davranışların yapılmasıdır.

- Hakkında dedikodu yapmak, iftira atmak
- Arkadaş grubundan dışlamak, soyutlamak
- Yanına oturmasını istememek
- Toplum içinde utandırmak veya küçük düşürmek
- Jest ve mimikler ile istenmediğini hissettirmek
- Oyuna almamak, oyundan dışlamak
- Okul dışı aktivitelere dahil etmemek
- Sırlarını ortaya çıkarmak
- Görmezden gelmek
- Küsmek
- Kiskandırmak
- Taklit etmek
- Kıs kıs gülmek
- Tehdit etmek

Siber Zorbalık

- **Siber zorbalık:** Teknolojik aletlerle (örn. cep telefonu, bilgisayar) yapılan davranışlardır.
- Rahatsız edici mesajlar göndermek
- Sosyal medya siteleri aracılığıyla rahatsız etmek
- Kişiden habersiz sosyal medya hesabı açmak
- Fotoğraflarını izinsiz kullanmak
- Kişiyi kötüleyen/küçük düşüren paylaşımlarda bulunmak
- Sosyal medya hesaplarından dışlamak
- Özel fotoğraf ve görüşmelerini diğer kişiler ile paylaşmak

- İlkokul döneminde çocukların **fiziksel ve sözel zorbalık** davranışlarını daha sık kullandıkları görülmektedir.
- Bununla birlikte, arkadaşlığı bitirmekle tehdit etme, oyun gruplarından dışlama, hakkında kötü söylentiler yayma gibi davranışlar da görülmektedir.

Akran Zorbalığında Farklı Gruplar

- Akran zorbalığı okuldaki tüm çocukları ve okul ortamını etkilemektedir.
- Akran zorbalığı durumlarında yer alan çocukları **4 temel grupta** ele alabiliriz:
 1. *Zorbalık yapanlar*
 2. *Zorbalığa maruz kalanlar*
 3. *Hem zorbalık yapan hem de aynı zamanda zorbalığa maruz kalanlar*
 4. *İzleyiciler (olaya tanıklık edenler)*

Akran Zorbalığına Neden Olabilecek Faktörler

- Akran zorbalığına neden olabilen bir çok faktör bulunmaktadır. Ancak hiçbir bireysel veya ailesel özellik **tek başına** akran zorbalığının nedeni değildir.
- Bu faktörlerin incelenmesi akran zorbalığını önleme ve zorbalıkla baş etme konusunda oldukça önemlidir.

Zorbalık yapan çocukların

Bireysel özellikleri

- Başkaları üzerinde egemenlik kurmayı sevme
- Diğerlerinin duygularına karşı duyarsız olma
- Sosyal ve duygusal becerilerde zayıflık
- Düşünmeden, tepkisel ve aceleci davranma
- Öfke kontrolü problemi yaşama
- Yetişkinlere karşı itaatsiz davranışlarda bulunma
- Okul dışındaki ortamlarda da saldırganca davranma

Ailesel özellikleri

- Anne-baba arasında çatışma
- Aile içi şiddet, fiziksel ve/veya duygusal istismar
- Anne-babanın ilgi, sevgi, yakınlık göstermemesi
- Çocuğa fiziksel ceza verilmesi
- Çocuğun saldırgan davranışlarla istediğini elde edebilmesi
- Aile içi iletişimin zayıf/kopuk olması
- Aile içinde olumsuz rol modellerinin olması (örn. küfürlü konuşan veya şiddet uygulayan anne-babalar/kardeşler)

Zorbalığa maruz kalan çocukların

Bireysel özellikleri

- Çekingen, içe kapanık, itaatkar olma
- Düşük özgüven
- Sosyal ortamlarda endişeli, kaygılı, güvensiz davranışlar sergileme
- Farklı fiziksel özelliklere sahip olma (örn. aşırı kısa/uzun boy, aşırı zayıf/kilolu, kekemelik, gözlük – diş teli kullanma)
- Fiziksel veya zihinsel engel/farklılığa sahip olma
- Göçmen olma/etnik azınlık grubuna dahil olma

Ailesel özellikleri

- Aşırı koruyucu ve kollayıcı anne babalar
- Aile içi iletişimin zayıf/kopuk olması
- Çocuğun aile ortamında saldırgan davranışlara maruz kalması

Hem zorbalık yapan hem zorbalığa maruz kalan çocukların

Bireysel özellikleri

- Zorbalık yapan ve zorbalığa maruz kalan grubun özelliklerini aynı anda taşıma
- Hem kaygılı hem saldırgan yapıda olma
- Arkadaşları tarafından dışlanan

Ailesel özellikleri

- Aile içinde şiddet ve baskıyla yetiştirilme
- Aile ortamında saldırganlığa maruz kalma
- Anne-babanın ilgisiz davranması
- Anne-babanın tutarsız disiplin yöntemleri uygulaması

Akran Zorbalığının Sonuçları

- Akran zorbalığı, bu olaya dahil olan bütün çocukları olumsuz yönde etkilemektedir.
- Çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan etkilendikleri görülmektedir.
- Bu olumsuz etkiler hem kısa hem de uzun süreli olabilmektedir.

Zorbalık yapan çocuklar için

Kısa süreli sonuçlar

- Okula uyumda güçlük
- Dışlanma, yalnız kalma, sevilmememe
- Arkadaşlık ilişkilerinde zorluklar

Uzun süreli sonuçlar

- Saldırgan davranışların sürmesi
- Arkadaşlık ilişkilerinde problemler
- Erken yaşlarda sigara, alkol ve madde kullanma riski
- Problemlili davranışlarda (örn. suça yönelik) bulunma

Zorbalığa maruz kalan çocuklar için

Kısa süreli sonuçlar

- Üzüntü, mutsuzluk, kızgınlık, yalnızlık
- Düşük özgüven
- Fiziksel belirtiler (baş ağrısı, karın ağrısı, mide bulantısı)
- Uyku sorunları (korkulu rüyalar, kabuslar)
- Gece altını ıslatma
- Okula bağlılıkta azalma
- Okulda güvende hissetmeme, okula gitmek istememe
- Sosyal uyumda güçlük
- Akademik başarıda düşme

Uzun süreli sonuçlar

- Üzüntü, mutsuzluk, kızgınlık, yalnızlık
- Düşük özgüven ve benlik saygısı
- Depresyon ve kaygı bozuklukları
- Sosyal ilişkilerde problemler
- Akademik başarıda düşme

Hem zorbalık yapan hem zorbalığa maruz kalan çocuklar için

Kısa ve uzun süreli sonuçlar

- Yüksek düzeyde saldırgan problemler
- Depresyon ve kaygı bozuklukları
- Duygusal stres
- Düşük benlik saygısı
- Sosyal ilişkilerde problemler
- Dışlanma

İzleyiciler için

Kısa ve uzun süreli sonuçlar

- Kendisinin de aynı şeyleri yaşayacağına dair korku ve endişe
- Kendisini savunmak için sürekli tetikte hissetme
- Zorbaliğa maruz kalan arkadaşı için üzülme
- Okulda güvende hissetmeme, okula gitmek istememe
- İspiyoncu olarak damgalanmaya karşı endişe duyma
- Saldırgan davranışları model alma riski

